Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 299/2022 vp

Asia:
Kelan kirjallinen asiantuntijalausunto 11.1.2023, HE 299/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kela kiittää Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi.

Hallituksen esityksen 13 §:n 3 momentissa säädettäisiin rekisteritietojen käytöstä seuraavasti: ''*Valtion viranomaisilla on oikeus käyttää [palveluntuottajien] rekisterin tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamista varten*.'' Tähän liittyen esityksen säädöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että *"tällaisia valtion viranomaisia ovat esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kansaneläkelaitos ja Digi- ja väestötietovirasto*".

Kela huomauttaa, että Kela on oikeushenkilönä itsenäinen julkisoikeudellinen laitos (laki Kansaneläkelaitoksesta (731/2001) 1 §). Kela on kylläkin viranomainen perustuslain 124 §:ssä tarkoitetussa merkityksessä ja se on valtion toimintaan liittyvä julkisoikeudellisia laitos, mutta se ei ole valtion viranomainen. Esimerkiksi julkisuuslaissa, hallintolaissa ja tiedonhallintalaissa säädetään erikseen niiden soveltamisesta julkisoikeudelliseen laitokseen tai nimenomaisesti Kelaan. Kelan näkemyksen mukaan, koska esityksessä ei erikseen säädetä lain soveltamista julkisoikeudelliseen laitokseen tai nimenomaisesti Kelaan, Kelalla ei ehdotuksen 13 §:n 3 momentin perusteella ole oikeutta rekisteritietojen käyttöön. Kela tarvitsee julkisia rekisteritietoja myös Kelan Kanta-palveluihin liittyvissä lakisääteisissä tehtävissä. Esityksen perustelujen mukaan: "*Master-rekisterin toteutuessa Soteri-rekisteristä on mahdollista määritellä virastokohtaisesti ne tiedot, joihin kyseisellä virastolla on oikeus tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten nojalla, ja se kuinka luovutus tapahtuu teknisen rajapinnan kautta*".

Ehdotuksen 47 §:n 1 momentin 1) kohdassa säädetään salassa pidettävien rekisteritietojen luovuttamisesta Kelalle ainoastaan sen etuusasioihin liittyviin tehtäviin. Kelan Kanta-palvelujen lakisääteisten tehtävien osalta ei tarvita kyseisen lainkohdan nojalla salassa pidettäviä tietoja, mutta muutoin Kanta-palveluilla olisi oltava käyttöoikeus rekisterin tietoihin. Kela yhtyy oikeusministeriön lausuntoon 24.3.2022, jossa todetaan muun muassa, että kokonaisuus on vaikeasti hahmottuva, sillä Soterin tietojen käytöstä olisi säännökset 46 ja 47 §:ien lisäksi 13 ja 14 §:ssä ja rekisterissä olisi sekä salassa pidettävää että julkista tietoa ja tietojen käyttäjiä olisivat valtion viranomaiset, apteekit, palvelunjärjestäjät sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttävät henkilöt.

KANSANELÄKELAITOS
PL 450, 00056 KELA
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FOLKPENSIONSANSTALTEN
PB 450, 00056 KELA
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@kela.fi

Ehdotetun 14 §:n osalta on syytä korostaa, että kyse ei ole vain Kelan tarpeesta saada tietoja, vaan rekisterin käyttäjiä tulevat olemaan kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiot ja apteekit. Rekisterimuutokset sekä siirtyminen THL:n sote-organisaatiorekisteristä Valviran Soteri-rekisteriin, tulee tehdä vaiheittain ja hallitusti. Tästä aiheutuu muutoksia niin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden, apteekkien kuin Kelan Kantapalveluiden tietojärjestelmille. Näiden muutosten laajuus sekä vaikutukset ovat vielä epäselviä. Kela ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat (sisältäen apteekit) tarvitsevat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palvelunjärjestäjien tiedot toimitettuna teknisen rajapinnan avulla. Esityksestä jää epäselväksi, onko tiedot mahdollista toimittaa julkisesta tietopalvelusta rajapinnan välityksellä ja että ovatko nämä tiedot riittäviä sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kansallisiin ja paikallisiin tarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista (1239/2022) määritetään perusteet, joiden mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu on laitoshoitoa tai avohoitoa. Lisäksi asetuksessa säädetään perusteista, joiden mukaan laitoshoito on julkista tai jatkuvaa sekä neuvottelumenettelystä Kansaneläkelaitoksen (Kela) ja hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän välillä ja tähän liittyvästä lausuntomenettelystä. Perusteet koskevat Kelaa sen ratkaistessa mm. henkilön oikeutta eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaiseen asumistukeen.

Kelassa ratkaistaan toimintayksiköittäin, onko kysymyksessä avo- vai laitoshoitoa antava yksikkö. Toimintayksikköä koskeva ratkaisu ja sitä mahdollisesti edeltänyt neuvottelu- ja lausuntomenettely rekisteröidään Kelan ylläpitämään laitosrekisteriin. Rekisteröidyt tiedot ovat Kelassa katseltavissa erillisellä tapahtumalla. Hoitolaitosrekisterin tietoja käytetään ratkaistaessa henkilön oikeutta Kelan myöntämiin eri etuuksiin, joissa avo- ja laitoshoidolla on merkitystä etuuden myöntämiselle.

Mikäli esitetystä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteristä saataisiin vastaavat tiedot kuin nykyisin Kelan ylläpitämästä laitosrekisteristä, hallinnollinen menettely kevenisi, eikä enää tarvittaisi erillistä laitosrekisteriä Kelan etuusratkaisutyötä varten.

Hallituksen esityksessä esitettyjen tietojen perusteella Kela ei hyödy yksityisen hoidon tuen myöntämisessä Soteriin rekisteröitävistä tiedoista eikä rajapintaa Kelan lastenhoidontukien käsittelyjärjestelmän ja Soterin välille näin ollen nähdä tarpeelliseksi rakentaa. Lastenhoidon tukien myöntämisessä ei pystytä hyödyntämään Soterissa ilmoitettuja tietoja, jos tiedot koskevat ainoastaan yksityisen päiväkotitoiminnan palveluntuottajia. Kelalle olisi ensiarvoisen tärkeää, että Soteriin ilmoitetaan myös yksityisen perhepäivähoidon harjoittajat ja työsuhteiset hoitajat. Rakenteellisesti myös nämä olisi helposti sisällytettävissä nykyiseen hallituksen esitykseen esim. muuttamalla yksityishenki-

lön tuottamia palveluita koskevan 5 §:n otsikkoa *Oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja* muotoon *Oikeus tuottaa palveluja.* Samalla muutokset tulisi viedä varhaiskasvatuslakiin, jossa erilaisia palveluntuottajia koskee nyt erilaiset lupa- ja ilmoitusmenettelyt. 1.1.2023 lähtien varhaiskasvatuslaki on edellyttänyt yksityisen päiväkotitoiminnan palveluntuottajilta luvan hakemista aluehallintovirastolta ja palveluntuottajat rekisteröidään Valveriin. Perhepäivähoidon harjoittavat ilmoittavat toiminnastaan kunnalle, jolla on velvollisuus pitää toimijoista luetteloa. Työsuhteisista hoitajista Kela pitää omaa rekisteriä. Monien eri rekisterinpitäjien hallinnoimien rekisterien sijaan kaikki nämä tiedot voisivat olla jatkossa Soterissa.

Kela pitää hallituksen esityksen mukaista yksityiset ja julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat ja palveluyksiköt kattavaa valtakunnallista rekisteriä kannatettavana. Kelan tietopalvelujen näkemyksen mukaan ehdotettu jatkossa master-tietokantana toimiva Soteri-rekisteri edistää sosiaaliturvatiedon hyödyntämistä ja Kelan tehtävien hoitamista. Soteri-rekisterin käyttöönotto ja hyödyntäminen Kelassa aiheuttaa järjestelmämuutoksia ja kustannuksia vuosina 2023- 2025.

Reetta Tilvis

Päätuoteomistaja
Ydintieto- ja tiedonvälitysryhmä, Tietopalvelut